

16. Панчишин С.М. Макроекономіка : навч. посібн. / С.М. Панчишин. – К. : Вид-во "Либідь", 2001. – 614 с.
17. Пересада А.А. Інвестиційний процес в Україні / А.А. Пересада. – К. : Вид-во "Лібра", 1998. – 392 с.
18. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18 вересня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 47.
19. Старик Д.Э. Как рассчитать эффективность инвестиций / Д.Э. Старик. – М. : Изд-во "Сельхозиздат", 1996. – 218 с.
20. Украинская советская энциклопедия. – Т. 4. – К. : Главная редакция Украинской советской энциклопедии, 1980. – 560 с.
21. Хачатуров Т.С. Избранные труды. – В 2-х т. – Т. 1 / Т.С. Хачатуров. – М. : Изд-во "Сельхозиздат", 1996. – 526 с.
22. Хрущ Н.А. Інвестиційна діяльність: сучасні стратегії і технології : монографія / Н.А. Хрущ. – Хмельницький : Вид-во ХНУ, 2004. – 309 с.
23. Чекмарев В.В. Инвестиционный механизм в регионе : монография / В.В. Чекмарев, Н.П. Гибало, В.А. Шершунов. – Кострома : КГУ им. Некрасова, 2000. – 102 с.
24. Щукін Б.М. Інвестиційна діяльність : метод. посібн. / Б.М. Щукін. – К. : Изд-во МА-УП, 1998. – 126 с.

Свинцов А.Н., Скирка Н.Я., Добрева Н.Ф. Инвестиции как экономическая категория: научная полемика

Подан аналіз поняття "інвестиції" в сучасному аспекті. Розглянуті основні теоретичні положення стосовно здійснення інвестицій з точки зору соціально-економічного розвитку національної економіки.

Ключевые слова: інвестиції, інвестиційні ресурси, інвестиційна діяльність.

Svincov O.M., Skirka N.Ya., Dobрева N.F. Investments as economy category: scientific polemic

Modern theories of investment are considered in the article. Attention is spared to reasons of investment influence to national economy development.

Keywords: investments, investment resources, investment activity.

УДК 336.144.32:336.722.22

Доц. І.С. Скоропад, канд. екон. наук;
магістрант І.В. Макалюк – НУ "Львівська політехніка"

**ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КАЗНАЧЕЙСЬКОГО
ОБСЛУГОВУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ЗА ВИДАТКАМИ**

Проаналізовано проблеми функціонування системи казначейського обслуговування місцевих бюджетів за видатками, запропоновано шляхи вдосконалення роботи органів Державного казначейства України відповідно до умов сьогодення, досліджено умови співпраці органів Державного казначейства і фінансових органів, на основі чого запропоновано шляхи оптимізації їх роботи.

Ключові слова: місцеві бюджети, бюджети місцевого самоврядування, казначейське обслуговування місцевих бюджетів, доходи і видатки місцевих бюджетів, розпорядники та отримувачі коштів місцевих бюджетів, кошториси розпорядників бюджетних коштів, бюджет розвитку, Державне казначейство України (ДКУ), Єдиний казначейський рахунок, загальний фонд місцевого бюджету, спеціальний фонд місцевого бюджету.

Постановка проблеми. В умовах структурних змін, які відбуваються в економіці України, одним із пріоритетних постає питання раціонального функціонування такої системи виконання місцевих бюджетів, яка забезпечила б обґрунтоване та доцільне використання фінансових ресурсів країни. З

місцевих бюджетів фінансуються видатки на утримання органів місцевого самоврядування, загальноосвітніх, медичних та культурних закладів, що знаходяться у віданні відповідних рад. Складна структура місцевих бюджетів, необхідність раціонального і бережного витрачання бюджетних коштів, а також потреба встановлення раціонального взаємозв'язку між Державним та місцевими бюджетами і зумовила необхідність запровадження казначейського обслуговування місцевих бюджетів. Ефективна робота органів Державного казначейства, яке було створене Указом Президента України "Про Державне казначейство України" від 27.04.1995 р., в напрямку обслуговування місцевих бюджетів за доходами і видатками повинна забезпечити прозорість у розподілі бюджетних ресурсів, а також вдосконалити систему контролю за бюджетними процесами, належним виконанням нормативно-правових актів у всіх сферах бюджетної системи через систему функціонування Єдиного казначейського рахунку. Проте система казначейського обслуговування місцевих бюджетів на сучасному етапі потребує вдосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження казначейського обслуговування місцевих бюджетів зробили у своїх працях К. Огданський, П. Петрашко, В. Стоян, Н. Сушко, О. Чечуліна, С. Юрій, С. Булгакова, Л. Єрмоленко, Є. Галушка, Й. Хижник, О. Даневич, О. Охрімівський, Д. Ротар, К. Павлюк, М. Мельник, А. Стовбчатий, Л. Гуцаленко, Р. Макуцький, О. Кіреєв, М. Мац та ін. Проте необхідно й надалі проводити дослідження з проблемних аспектів казначейського обслуговування місцевих бюджетів як за доходами, так і за видатками та пропонувати шляхи їх вирішення для підвищення його ефективності в умовах розвитку ринкової економіки.

Кандидат економічних наук К.В. Павлюк у своїй праці дослідив сутність і призначення казначейської системи обслуговування місцевих бюджетів, її переваги, та подав пропозиції щодо її удосконалення. Серед низки проблем методичного, матеріально-технічного, організаційного характеру головними він виділяє вдосконалення системи управління коштами місцевих бюджетів та контролю за їх витрачанням [9].

Галушка О.Є., Охрімівський О.В., Хижняк Й.С., Ротар Д.П. у своїх працях проаналізували впровадження та становлення казначейського обслуговування місцевих бюджетів за видатками, починаючи з 2002 р.; охарактеризували процедури обслуговування місцевих бюджетів за доходами, видатками, а також процедури казначейського обслуговування розпорядників коштів місцевих бюджетів. Особливу увагу науковці акцентують на перевагах казначейського обслуговування місцевих бюджетів, таких як зміцнення фінансової дисципліни, можливість якісного планування та ефективного управління фінансовими ресурсами на основі отримання достовірної інформації про стан виконання місцевих бюджетів та можливості її глибокого аналізу. Хоча автори не заперечують існування певних проблем, пов'язаних з обслуговуванням місцевих бюджетів, зокрема: необхідність зміцнення матеріально-технічної і нормативної бази, підвищення кваліфікації працівників [2].

Основні результати дослідження. З метою забезпечення ефективного управління коштами Державного бюджету, підвищення оперативності у фінансуванні видатків у межах наявних обсягів фінансових ресурсів у Дер-

жавному бюджеті України Указом Президента України "Про Державне казначейство України" від 27 квітня 1995 р. було створено Державне казначейство України при Міністерстві фінансів України [3].

Постановою Кабінету Міністрів України від 21 грудня 2005 р., № 1232 було затверджено Положення про Державне казначейство України, яке визначає завдання і функції Державного казначейства України. Казначейство у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України, наказами Міністерства фінансів України та Положенням про Державне казначейство України.

У різних країнах касовим виконанням бюджету керують безпосередньо Міністерство фінансів або ж спеціально створені державні органи, як, наприклад: казначейство (Росія, Великобританія), відділ бюджету при Міністерстві фінансів (Швеція), адміністративно-бюджетне управління та мережа федеральних агентств (США), бюджетне управління у складі Міністерства у справах економіки, фінансів та приватизації (Франція) [4].

Організаційна структура Державного казначейства України є трирівневою. Вона відтворює структуру адміністративно-територіального устрою України і складається з:

- Державного казначейства України;
- управління Державного казначейства обласного значення, які розміщені таким чином: адміністративне управління – в Автономній Республіці Крим; адміністративні управління – у містах Києві та Севастополі; 24 адміністративні управління функціонують в областях;
- районні (міські, районні у містах) управління ДКУ зосереджені в найважливіших місцевих адміністративних центрах [1].

Стаття 78 Бюджетного кодексу України визначає, що казначейське обслуговування місцевих бюджетів здійснюється територіальними органами Державного казначейства України за функціями, визначеними статтею 48 Бюджетного кодексу.

Ще до прийняття Бюджетного кодексу України з 1 липня 1999 р. відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 1 квітня 1999 р., № 522 "Про удосконалення управління бюджетними коштами", у Дніпропетровській та Черкаській областях було розпочато експеримент із казначейського обслуговування місцевих бюджетів. Варто зауважити, що місцеві бюджети цих областей на казначейське обслуговування були переведені і за доходами, і за видатками. Після проведення експерименту було прийнято рішення про поширення казначейського обслуговування місцевих бюджетів на всі регіони України.

Наказом Міністерства фінансів України "Про забезпечення запровадження з 1 січня 2002 р. казначейського обслуговування місцевих бюджетів" від 29 жовтня 2001 р., № 482 було передбачено запровадження казначейського обслуговування місцевих бюджетів за доходами та перерахуванням міжбюджетних трансфертів до бюджетів усіх рівнів – починаючи з 1 січня 2002 р.; за видатками – починаючи з 1 липня 2002 р.

Проте, враховуючи низку об'єктивних обставин, таких як відсутність додаткової кількості комп'ютерної техніки, обладнання, приміщень та додаткової чисельності працівників, казначейське обслуговування місцевих бюджетів за видатками у 2002 р. не було запроваджено. За попередніми підра-

хунками, для запровадження казначейського обслуговування місцевих бюджетів за видатками у 2002 р. потреба у додаткових бюджетних асигнуваннях становила 86,3 млн грн. У складних умовах виконання дохідної частини Державного бюджету в 2002 р. Міністерство фінансів України не мало можливості збільшити суму асигнувань на утримання органів ДКУ. Тому Указом Президента України "Про невідкладні заходи щодо вдосконалення механізмів казначейського обслуговування" від 5 грудня 2002 р., № 1133 було встановлено, що переведення на казначейське обслуговування місцевих бюджетів за видатками необхідно завершити до кінця 2003 р. [5].

Збільшення бюджетних асигнувань у 2003 р. дозволило запровадити казначейське обслуговування місцевих бюджетів за видатками в таких областях: до кінця I кварталу 2003 р. – Автономна Республіка Крим, Волинська, Донецька, Житомирська, Миколаївська області та м. Київ; до кінця II кварталу 2003 р. – Львівська область; до кінця III кварталу 2003 р. – Запорізька, Луганська, Одеська та Херсонська області; до кінця 2003 р. – Харківська область. Обсяг місцевих бюджетів зазначених вище областей становить 81 % загального обсягу всіх місцевих бюджетів [9].

У процесі обслуговування місцевих бюджетів одним з основних завдань органів Державного казначейства є сприяння виконанню бюджетної політики місцевого самоврядування та здійсненню ефективного управління коштами місцевих бюджетів. Реалізація завдання має бути здійснена за допомогою створення системи оперативного управління місцевими фінансами. Функція процесу управління грошовими потоками покликана сприяти оптимізації здійснення видатків у межах асигнувань, передбачених місцевими бюджетами [12]. У процесі казначейського обслуговування місцевих бюджетів органи ДКУ здійснюють такі групи функцій [6, 9]:

1. Операції з коштами місцевих бюджетів.
2. Розрахунково-касове обслуговування розпорядників і отримувачів бюджетних коштів.
3. Фінансовий контроль за зарахуванням надходжень та проведенням платежів.
4. Ведення бухгалтерського обліку та складання звітності про виконання місцевих бюджетів.

Отже, ДКУ здійснює процедури виконання місцевих бюджетів, ведення бухгалтерського обліку всіх операцій та складання звітності про виконання місцевих бюджетів. Фінансові органи здійснюють лише планування бюджетів, загальне управління та аналіз у процесі виконання місцевих бюджетів [5].

У процесі виконання місцевих бюджетів за нестачі коштів на рахунку клієнта, відсутності кошторису, бюджетних призначень, підтвердних документів органи ДКУ можуть відмовити розпорядникам бюджетних коштів в оплаті поданих рахунків. Може бути призупинено бюджетне асигнування як санкція за бюджетне правопорушення: несвоєчасне і неповне подання звітності, незадовільне ведення обліку, звітності та фінансового контролю, порушення порядку перерахування коштів, порушення вимог щодо прийняття бюджетних зобов'язань, нецільове використання коштів [2].

Існує низка проблемних питань, які виникають під час казначейського обслуговування місцевих бюджетів за видатками, а саме:

1. Неприйняття органами Державного казначейства бюджетного розпису видатків місцевого бюджету до обслуговування без затвердження розпису районним фінансовим управлінням, що суперечить ст. 7 п. 3 БКУ та Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні".
2. Одноосібне вирішення органами Державного казначейства доцільності фінансування тих чи інших видатків шляхом внесення змін до рішення рад, що суперечить Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні", БКУ та Конституції України.
3. Самостійне прийняття рішення органами Державного казначейства про відповідність чи невідповідність бюджетному законодавству рішення про місцевий бюджет і призупинення операцій з рахунками, хоча таке рішення має приймати суд за поданням керівників виконавчої влади.
4. Незабезпечення органами Державного казначейства фінансових управлінь на рівні районів міста з районним поділом інформацією про виконання бюджету за видатками по установах, які отримують кошти районного бюджету, що не дає змогу фінансовим органам повноцінно виконувати покладені на них функції.
5. Значне зростання документообігу.
6. Відсутня оперативність в роботі (значні затримки у фінансуванні видатків місцевих бюджетів, що перешкоджає ефективному вирішенню питань життєдіяльності громад; на перевірку кожного платіжного документа, що робиться вручну, витрачається від 10 до 30 хв; впродовж кількох днів клієнти не можуть уточнити чи проведений платіж; проходження грошових коштів з котлового рахунку по загальному фонду місцевого бюджету на реєстраційний рахунок отримувача III рівня займає до 5 днів; несвоєчасне отримання відпрацьованих документів з казначейства).
7. Низький рівень кваліфікації працівників ДКУ, що зумовлено плинністю кадрів через незадовільний рівень оплати праці. Внаслідок цього управління вимушене приймати на роботу випускників ВНЗ, які після набуття досвіду фінансової роботи переходять до органів із вищим рівнем оплати праці.
8. Існування непродуктивних видатків для сільських, селищних бюджетів віддаленість населених пунктів від районних центрів.

Аналіз публікацій [8-11] дозволив виділити такі основні напрямки вдосконалення діяльності Державного казначейства України:

- встановлення чіткого розподілу функцій та повноважень між учасниками бюджетного процесу, а насамперед між органами Державного казначейства та фінансовими органами шляхом ухвалення Законів України "Про Державне казначейство України" та "Про фінансовий контроль в Україні";
- здійснюючи контроль за витрачанням бюджетних коштів для підвищення його ефективності, доцільним є залучення органів Державної контрольно-ревізійної служби до здійснення на стадії формування кошторисів доходів і видатків бюджетних установ попереднього контролю, а також залучити фінансові органи здійснювати, крім поточного, ще й попередній контроль за формуванням фінансових ресурсів бюджетних установ, а за органами Державного казначейства залишити лише функцію попереднього контролю за цільовим спрямуванням бюджетних коштів;
- вдосконалення системи обміну інформацією між органами Державного казначейства та органами Міністерства фінансів;

- організація контролю за дотриманням вимог законодавчих та нормативних актів як органами місцевого самоврядування, так і органами Державного казначейства України;
- перегляд питань оплати праці та матеріального стимулювання працівників Державного казначейства, враховуючи виконувану ними контрольну й економічну роботу та відповідальність під час виконання бюджету;
- підвищення оперативності в роботі органів Державного казначейства шляхом виділення додаткових асигнувань на покращення матеріально-технічної бази, запровадження автоматизації проведення перевірок за допомогою персональних ЕОМ, підвищення чисельності працівників органів ДКУ та забезпечення підвищення їх кваліфікації;
- залучення до системи казначейського обслуговування місцевих бюджетів поштових відділень, враховуючи значну віддаленість деяких сільських і селищних рад від філій Державного казначейства, що забезпечить уникнення непродуктивних видатків для відповідних рад (ця система ефективно функціонує на сьогодні у Франції).

Також потребують вдосконалення та модернізації застарілі операційні системи та технологічна інфраструктура інформаційно-аналітичного забезпечення органів ДКУ, оскільки існують ризики втрати інформаційних та матеріально-технічних ресурсів, що перешкоджає вчасному виконанню місцевих бюджетів і створює загрозу функціонуванню системи ДКУ загалом [7].

Крім цього, враховуючи досвід зарубіжних країн, зокрема Франції, доцільним є створення окремого казначейського банку, який поряд із збиранням, розподілом і зберіганням бюджетних коштів братиме активну участь у фінансуванні економіки держави [9].

Висновки. Розвиток системи Державного казначейства України повинен базуватися на пошуку і створенні нових форм та методів досягнення позитивних результатів роботи в майбутньому. В умовах сучасного стану ринкових відносин в Україні, в процесі розбудови правової держави актуальним залишається дослідження тенденцій і особливостей розвитку надання казначейських послуг в Україні, а також дослідження теоретичних та практичних аспектів організації роботи органів Державного казначейства, оскільки для забезпечення ефективного використання бюджетних коштів діяльність Державного казначейства потребує вдосконалення.

Література

1. Батура О.В. Державне казначейство України: місце, роль у виконанні бюджету // Фінанси України. – 2003. – № 11. – С. 3-5.
2. Галушка О.Є. Казначейська справа : підручник / О.Є. Галушка, О.В. Охримовський, Й.С. Хижняк, Д.П. Ротар. – Чернівці : Вид-во "Книги-XXI", 2008. – 464 с.
3. Гуцаленко Л.В. Державний фінансовий контроль : навч. посібн. [для студ. ВНЗ] / Л.В. Гуцаленко, В.А. Дерій, М.М. Коцупатрий. – К. : Центр навч. літ-ри, 2009. – 424 с.
4. Жибер Т.В. Державне казначейство України: становлення, проблеми, перспективи / Т.В. Жибер // Фінанси України. – 2001. – № 1. – С. 40-46.
5. Казначейська система виконання бюджету : підручник / С.О. Булгакова, Л.В. Єрмоленко, Н.І. Сушко та ін. / за ред. С.О. Булгакової. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.]. – К. : Вид-во КНТЕУ, 2005. – 417 с.
6. Кондратюк С.Я. Послуги Державного казначейства: сутність і тенденції розвитку / С.Я. Кондратюк // Фінанси України. – 2005. – № 1. – С. 16-24.
7. Костенко О. Актуальні питання розвитку інформаційних технологій в Держказначействі // Казна України. – 2010. – № 1 (4). – С. 24-25.

8. Нікуліна Т.О. Проблеми та шляхи удосконалення діяльності органів Державного казначейства України / Т.О. Нікуліна // Економікс. – 2010. – № 9. – С. 3-5.

9. Павлюк К.В. Казначейське обслуговування місцевих бюджетів / К.В. Павлюк // Фінанси України. – 2004. – № 5. – С. 68-75.

10. Семенов Г.А. Управління використанням бюджетних коштів за допомогою казначейської системи України / Г.А. Семенов, Л.А. Чорна // Вісник Донецького Національного університету. – 2009. – № 1. – С. 337-341.

11. Стефанюк І. Невеликий коментар про нецільове використання бюджетних коштів / І. Стефанюк // Фінансовий контроль. – 2008. – № 6. – С. 48-51.

12. Юрій С.І. Казначейська система : підручник. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.] / С.І. Юрій, В.І. Стоян, О.С. Даневич. – Тернопіль : Вид-во "Карт-бланш", 2006. – 818 с.

Скоропад І.С., Макалюк І.В. Пути совершенствования казначейского обслуживания местных бюджетов по расходам

Проанализированы проблемы функционирования системы казначейского обслуживания местных бюджетов по расходам, предложены пути совершенствования работы органов Государственного казначейства Украины в соответствии с условиями настоящего, исследованы условия сотрудничества органов Государственного казначейства и финансовых органов, на основе чего предложены пути оптимизации их работы.

Skoropad I.S., Makalyuk I.V. Ways to improve treasury local budget expenditures

The article analyzes the problems of functioning of treasury expenditures of local budgets, the ways of improvement of the State Treasury of Ukraine in accordance with the terms of the present, studied the terms of cooperation of the State Treasury and finance departments, under which the ways of optimization of their work.

УДК 336.1+336.711.65

Доц. І.С. Скоропад, канд. екон. наук;
магістрант Н.І. Пахолок – НУ "Львівська політехніка"

ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ

Розглянуто основні проблеми та необхідність вдосконалення системи фінансового контролю в Україні та досліджено діяльність Державної контрольно-ревізійної служби України у сфері фінансового контролю; запропоновано шляхи реформування фінансового контролю в Україні.

Ключові слова: фінансовий контроль, органи фінансового контролю, Державна контрольно-ревізійна служба.

Постановка проблеми. Державний фінансовий контроль є важливою функцією держави, за допомогою якої забезпечуються нормальні умови для функціонування фінансової системи. Складні економічні процеси й наслідки світової фінансової кризи показали необхідність удосконалення фінансово-бюджетної політики, а зокрема фінансового контролю. Його недооцінка призвела до зловживань та порушень у сфері фінансових відносин. На сьогодні визнано, що існує необхідність розвитку системи державного фінансового контролю з огляду на об'єктивну потребу створення відповідної протитяги існуючим загрозам у фінансовій системі, зокрема щодо зменшення обсягів та кількості бюджетно-фінансових зловживань та злочинів; покращення рівня фінансової дисципліни у використанні бюджетних коштів; забезпечення надходжень до бюджету податків, зборів та обов'язкових платежів; посилення відповідальності учасників бюджетного процесу та ін.